

Het Reliëf

Respectprotocol

Inhoudsopgave

1. Waarom een respectprotocol	3
2. Achtergrond informatie	4
- Wat verstaan wij onder pesten	4
- Kenmerken van de gepeste leerling	5
- Kenmerken van de pester	5
- Signalen die wijzen op pestgedrag	6
- Signalen bij de gepeste leerling	6
- Signalen bij de pester	6
3. Stimuleren van respectvol gedrag	8
4. Hoe wordt er gehandeld bij pestgedrag	10
Hulp aan de gepeste leerling	10
Hulp aan de pester	10
5. Gedragsverwachtingen van de school	12
6. Interventies bij pestgedrag	15
Twee minutenregel	15
Reactieprocedure	15
Routine-interventies bij pestgedrag	16
Gesprek pester	16
Gedragslessen + visualisatie	16
Bijlagen	
Bijlage 1 : Routine-interventies bij melden pestgedrag	
Bijlage 2 : Gesprek met pester	
Bijlage 3 : Gedragsles gepeste	
Bijlage 4 : Gedragsles pester	
Bijlage 5 : Gedragsles omstanders	
Bijlage 6 : Visualisatie gedragslessen	

1. Waarom een respectprotocol

De drie kernwaarden van onze school zijn:

Veiligheid
Respect
Vertrouwen

De overkoepelende waarde is plezier. Een positief klimaat is een voorwaarde om tot optimale ontplooiing te kunnen komen. Wij zijn als school gericht op het creëren van een omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. Adequaat gedrag wordt in onze school systematisch positief bekrachtigd. Hiermee wordt een veilig en positief schoolklimaat gecreëerd, waarin elke leerling optimaal kan profiteren van het geboden onderwijs. Vanuit deze gedachte, hebben wij er bewust voor gekozen om niet het negatieve gedrag, in dit geval *pesten* te bekrachtigen, maar juist het positieve gedrag. Om deze reden hebben wij dit protocol *Respectprotocol* genoemd.

Dit respectprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.
- Het respectprotocol vormt een plan ten aanzien van:
 - Het voorkomen van pestgedrag.
 - Het tijdig signaleren van pestgedrag.
 - Het oplossen van pestgedrag.
 - De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en op te lossen.

Met dit protocol hopen wij samen met leerlingen en ouders/verzorgers een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

Veiligheid

Respect

Vertrouwen

2. Achtergrondinformatie

Wat verstaan wij onder pesten

Pesten is (psychisch, fysiek of seksueel) systematisch geweld van een leerling of een groep leerlingen ten opzichte van één of meer klasgenoten/leerlingen binnen de school, die niet (meer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen’.

Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel makkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van kenmerken van plagen en pesten en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag.

Plagen	Pesten
<ul style="list-style-type: none"> Is onschuldig en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat gepaard met humor. 	<ul style="list-style-type: none"> Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen.
<ul style="list-style-type: none"> Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
<ul style="list-style-type: none"> Speelt zich af tussen ‘gelijken’ 	<ul style="list-style-type: none"> Ongelijke strijd. De onmachtgevoelens van de gepeste staan tegenover de macht van de pester.
<ul style="list-style-type: none"> Is meestal te verdragen, of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen, kwetsen of onlusten afreageren.
<ul style="list-style-type: none"> Meestal één tegen één. 	<ul style="list-style-type: none"> Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
<ul style="list-style-type: none"> Wie plaagt, ligt niet vast. De partijen wisselen keer op keer. 	<ul style="list-style-type: none"> Er bestaat de neiging tot een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers.

Gevolgen plagen	Gevolgen pesten
<ul style="list-style-type: none"> ‘Schaafwond’ of korte dragelijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren (‘plagen is kusjes vragen’) 	<ul style="list-style-type: none"> Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk, ingewikkeld en langslpend zijn.
<ul style="list-style-type: none"> De vroegere relaties worden vlug hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd. 	<ul style="list-style-type: none"> Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Men blijft opgenomen in de groep. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Isolément en grote eenzaamheid bij de gekwetste.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De groep lijdt er niet echt onder. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De groep lijdt onder een bedreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen een groep.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Negatief zelfbeeld van het slachtoffer.

Kenmerken van de gepeste leerling

Alhoewel je niet zomaar een etiket van *gepeste* kunt opplakken, is in de praktijk gebleken dat bij leerlingen die gepest worden vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressie of onbeschoft taalgebruik (doet het soms toch om zichzelf te weren);
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan;
- Is meestal fysiek zwakker;
- Is eerder in zichzelf gekeerd;
- Is geneigd zich onderdanig of gedienschtig te gedragen;
- Is onzeker in sociale contacten;
- Heeft moeite met voor zichzelf op te komen;
- Heeft vaak een negatief zelfbeeld;
- Voelt zich vaker eenzamer dan andere kinderen;
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden, of klampt zich hieraan vast;
- Reageert niet op gepaste manier op druk; begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pester te imiteren, maar dit alles zonder succes.

Kenmerken van de pester

Alhoewel je niet zomaar een etiket van een 'pester' kunt opplakken is toch in de praktijk gebleken dat bij kinderen vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal;
- Imiteert graag agressief gedrag;
- Lijkt assertief; zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening;
- Is vrij impulsief;
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt;
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers;
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gedrag respecteren;
- Heeft moeite met regels en grenzen;
- Schat situaties verkeerd in;

- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in;
- Heeft moeite met spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (toetsen, agressie van ouders etc.);
- Lijdt vaak aan faalangst;
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok;
- Is niet noodzakelijk 'dommer' of 'slimmer' dan de rest;
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen;
- Kan het gedrag imiteren van andere kinderen uit zijn omgeving (vooral met betrekking tot kinderen met een gedragsstoornis).

Daarnaast moet er bij zowel de gepeste leerling als de pester rekening gehouden worden met persoonskenmerken van de leerling. Het pesten kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door een gedrags- of ontwikkelingsstoornissen of er kan sprake zijn van een beneden gemiddeld cognitief functioneren.

Signalen die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van goede observaties al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties als in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste leerling

- Heeft blauwe plekken, schrammen, beschadigde spullen en 'verliest' regelmatig eigendommen. Let hier zeker op als de leerling normaal gesproken niet slordig is;
- Maakt zich soms het liefst onzichtbaar; is vaak verdrietig, neerslachtig of heeft stemmings-wisselingen met ernstige driftbuien;
- Staat vaak alleen op het speelplein; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en hij/zij wordt ook niet door andere leerlingen uitgenodigd;
- Zoekt veiligheid en gezelschap bij de leerkracht of een andere volwassene;
- Als er groepjes worden gekozen, wordt de leerling als laatst gekozen of blijft over;
- De schoolresultaten worden minder: presteert onder zijn/haar kunnen;
- Is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk: vlucht weg in de eigen fantasie;
- Zorgt ervoor dat hij/zij zo laat mogelijk op school komt: vlak voor de bel en is na schooltijd meteen weg of blijft juist extra lang hangen;
- Er ontstaan veel conflicten rondom de leerling: zijn/haar naam wordt veel genoemd;
- Neemt de slachtofferrol op zich : 'het geeft niet, het is gewoon zo'.

Signalen bij de pester

- Vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat hij/zij graag het spel wil bepalen;
- Verdraagt geen kritiek en wordt boos als zij/ haar gedrag ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje;
- Is regelmatig brutaal naar jongere/andere leerlingen;

- Kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig tot geen schuldgevoel;
- Vertoont vaak grensoverschrijdend gedrag;
- Leeft soms een dubbelleven: in de groep braaf en volgzaam, maar tijdens vrije situaties juist het tegenovergestelde;
- Vrienden zijn volgzame meelopers, die wachten op instructie van hem/haar en gedragen zich vaak op dezelfde manier. Ook de vrienden spreken vaak negatief of kleinerend over andere leerlingen.

Daarnaast moet er bij zowel de gepeste als de pester rekening gehouden worden met persoonskenmerken van de leerling. Het pesten kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door een gedrags- of ontwikkelingsstoornissen of er kan sprake zijn van een beneden gemiddeld cognitief functioneren. Daarnaast komt het regelmatig voor dat een pester (met daarbij de meelopers) een leerling pest uit een andere groep.

Er zijn verschillende materialen/middelen ontwikkeld die zouden kunnen helpen om het pestgedrag in een groep vroegtijdig te signaleren. Een voorbeeld hiervan is het regelmatig maken van een sociogram (zie bijlage 1), een uitgebreide observatie tijdens verschillende (speel)momenten, een pestcontract in de klas. Ook registratiemiddelen zoals Swiss en het aanstellen van vertrouwenspersonen en een coördinator binnen de school helpen om het pestgedrag te verminderen en goed gedrag te stimuleren.

3. Voorkomen van pestgedrag

Ter voorkoming van pestgedrag hebben wij als school de volgende maatregelen genomen en hanteren wij de onderstaande werkwijze:

- Al het onderwijzend personeel kent het respectprotocol en handelt hiernaar. Zij hebben kennis en inzicht met betrekking tot alle aspecten van pestgedrag en zijn vaardig in het signaleren en oplossen van pestgedrag.
- Schoolbreed zijn duidelijke afspraken gemaakt omtrent de verwachtingen die wij hebben ten aanzien van het gedrag van elke leerling. Deze gedragsverwachtingen zijn positief geformuleerd en hangen in elke ruimte van de school. NB: In hoofdstuk 5 worden de gedragsverwachtingen t.a.v. respect genoemd die schoolbreed gehanteerd worden.
- Het hele jaar door wordt structureel aandacht besteed aan het gedrag dat wij willen zien ofwel het gedrag dat wij verwachten van leerlingen en personeel, d.m.v.:
 - Schoolbrede, maar ook groepsspecifieke gedragslessen op te nemen in het jaarrooster;
 - Structureel belonen van goed gedrag op onverwachte momenten. Hiermee wordt individueel, met de groep, maar ook met de hele school gespaard voor een beloning;
 - Gedragslessen voor het bevorderen van sociaal-emotionele ontwikkeling;
 - Aandacht voor het stimuleren van positief gedrag tijdens huisbezoeken, nieuwsbrieven, informatieavonden en overige contacten met ouders;
 - Voorbespreken en evalueren van situaties met de groep, een subgroep of met een individuele leerling;
 - Er wordt toegezien op het naleven van de gedragsverwachtingen die op elk moment en in elke situatie aan de orde zijn. Er is voortdurend toezicht en op de leerlingen, de leerlingen worden gezien en gehoord: tijdens de pauzes, bij aankomst en binnenkomst, bij het vertrek naar de taxi's of fietsen;
 - Structureel stimuleren van positief (spel)gedrag;
 - Lessen voor het bevorderen van sociaal-emotionele ontwikkeling;
 - Vertrouwenspersonen voor de leerlingen. Leerlingen kunnen te allen tijde in gesprek met een vertrouwenspersoon. Er is een aparte brievenbus voor de vertrouwenspersoon, waar leerlingen ook anoniem hun zorgen kunnen neerleggen;
 - Er is op school een PBS-team samengesteld bestaande uit leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel. Het PBS team komt 6x per jaar bij elkaar. Dit team monitort alles omtrent gedrag, ontwikkelt en borgt het beleid;
 - Incidentregistratie (Swiss); registratiesysteem van gedrag dat wij niet willen zien. In dit systeem wordt aangegeven wie het gedrag laat zien, wanneer (op welk tijdstip) en waar (in welke situatie). Door het analyseren van deze gegevens kunnen wij alert zijn en extra aanpassingen doen in situaties waar relatief meer ongewenst gedrag getoond wordt. Ook kunnen we op basis van de gegevens gerichte ondersteuning geven aan individuele leerlingen en groepen leerlingen;

- Coördinator veiligheid: Vanuit het PBS-team is een teamlid coördinator betreffende de veiligheid. Hij/zij analyseert de incidenten en bespreekt de bevindingen met het team. Hieruit kunnen acties op individueel, groep en schoolniveau voortvloeien.

4. Hoe wordt er gehandeld bij pestgedrag

Hulp aan de gepeste leerling

De begeleiding van de *gepeste* leerling is van groot belang (zie gevolgen). De leerling heeft recht op professionele hulp vanuit de school. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen moet ook aandacht besteed worden aan het verwerken van de ervaringen.

Hulp aan de gepeste leerling bestaat uit:

- Observeren; Als er signalen zijn die wijzen op pestgedrag is het allereerst van belang om het pestgedrag (zowel de gepeste leerling, als ook de pester) goed te observeren op meerdere momenten en in verschillende (spel)situaties. Het observeren wordt gedaan door de betreffende leerkracht en onderwijsassistent van de groep. De zorgcoördinator en/of de gedragswetenschapper kunnen aanvullend observeren. De observaties worden vastgelegd in het dossier en geregistreerd in ons systeem voor incidentregistratie: Swiss.
- Structurele gesprekken met de leerling door de desbetreffende leerkracht of onderwijsassistent. Het doel is het voorkomen van pestsituaties maar ook het verwerken van eerdere gebeurtenissen.
- Het Reliëf kent vertrouwenspersonen. Hier kunnen leerlingen ten aller tijde terecht.
- Er worden afspraken gemaakt die worden vastgelegd in het dossier.
- Het pestgedrag wordt binnen het team gemeld zodat het team alert kan reageren.
- De ouders van de gepeste leerling worden geïnformeerd. In dit gesprek wordt de situatie geschetst met daarbij de afspraken die met desbetreffende leerlingen zijn gemaakt.

De pester heeft ook recht op hulp, en heeft deze hulp vaak ook nodig om het zijn pestgedrag en gevolgen onder ogen te(leren) zien. Deze leerlingen zijn niet of in mindere mate in staat om op een normale wijze met anderen om te gaan en hebben daar professionele hulp bij nodig.

Hulp aan de pester:

- Observeren; Als er signalen zijn die wijzen op pestgedrag is het allereerst van belang om het pestgedrag(zowel de gepeste leerling, als de pester) goed te observeren op meerdere momenten en in verschillende (spel)situaties. Het observeren wordt gedaan door de desbetreffende leerkracht en onderwijsassistent van de groep. De zorgcoördinator en/of de gedragswetenschapper kunnen aanvullend observeren. De observaties worden vastgelegd in het dossier en geregistreerd in ons systeem voor incidentregistratie: Swiss.
- Een gesprek met de leerling vanuit het protocol. In dit gesprek wordt aangegeven welk gedrag wordt verwacht en welk gedrag niet wordt geaccepteerd (en waarom niet) en wat de gevolgen en maatregelen zullen zijn. Hierbij is het ook belangrijk om het verhaal van de pester te horen. Op deze manier komen er soms andere dingen aan het licht dan verwacht.

- Er wordt indien gewenst een schriftelijk verslag gemaakt met daarin de afspraken die met de desbetreffende leerling zijn gemaakt en in het dossier geplaatst. Er wordt indien nodig ook een duidelijke afspraak gemaakt voor een vervolgesprek.
- De ouders van de pester worden geïnformeerd. In dit gesprek wordt de situatie duidelijk geschetst met daarbij de afspraken die met de desbetreffende leerlingen zijn gemaakt. Ook hier wordt indien nodig een verslag van gemaakt en in het dossier vastgelegd.

5. Gedragsverwachtingen van de school

SCHOOLBREDE KERNWAARDEN			
Ruimte	Veiligheid	Respect	Vertrouwen
Gang	<ul style="list-style-type: none"> - Ik loop rustig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik de spullen waarvoor ze bedoeld zijn. - Ik praat rustig en tijdens de lessen ben ik stil. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik blijf van een ander af.
Trap	<ul style="list-style-type: none"> - Ik loop rustig aan de rechterkant. - Ik blijf achter een ander lopen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik houd ruimte voor iemand die ik tegen kom. - Ik houd afstand. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik blijf van een ander af.
Lokaal	<ul style="list-style-type: none"> - Ik ben hier met toestemming van juf/meneer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik de spullen waarvoor ze bedoeld zijn. - Ik doe wat er van mij gevraagd wordt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik laat het lokaal netjes achter.
Toilet	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik de materialen waarvoor ze bedoeld zijn. - Ik was mijn handen na elk toilet bezoek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik laat de ruimte netjes achter. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik ben alleen op het toilet.
Speelplein en voetbalkooi	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik de spullen waarvoor ze bedoeld zijn. - Ik voetbal in de voetbalkooi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik stop als een ander dat vraagt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik ruim op en ga bij de muur staan als juf of meneer dat vraagt. - Als ik een conflict niet zelf kan oplossen, ga ik naar de juf of meneer.
Gymzaal	<ul style="list-style-type: none"> - Ik ga rustig op mijn plek zitten 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik luister naar de uitleg. - Ik gebruik de 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik blijf in de gymzaal.

		materialen waarvoor ze bedoeld zijn.	
Kleedruimte	<ul style="list-style-type: none"> - Ik kleed me op de afgesproken plek om. - Ik hang mijn kleding en de tas aan de kapstok en zet mijn schoenen eronder. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik ben stil. - Ik zit op de bank als ik klaar ben. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik zit alleen aan mijn eigen spullen.
Keuken	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik de materialen waarvoor ze bedoeld zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik luister naar alle juffen en meneren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik heb toestemming om hier te zijn.
HV-lokaal	<ul style="list-style-type: none"> - Ik kom aan het materiaal na toestemming van de juf of meneer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik het materiaal waarvoor het bedoeld is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik help mee om samen alles netjes achter te laten.
Computerlokaal	<ul style="list-style-type: none"> - Ik ga rustig achter de computer zitten die juf/meneer mij aanwijst. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik gebruik de spullen waarvoor ze bedoeld zijn. - Ik doe wat er van mij gevraagd wordt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik blijf van een ander af.
Taxi	<ul style="list-style-type: none"> - Ik loop rustig onder begeleiding. - Ik wacht op de afgesproken plek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik zit op mijn vaste plek. - Ik blijf van een ander af. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik wacht totdat de begeleiding zegt dat ik mag gaan.
Fietsenstalling	<ul style="list-style-type: none"> - Ik stap op en af bij de poort 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik laat ruimte over voor andere fietsen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ik plaats mijn fiets onder het afdak. - Ik ga naar binnen.

Onze mascotte visualiseert de gedragsverwachtingen aan de hand van de kernwaarden:

Veiligheid

Respect

Vertrouwen

6. Interventies bij pestgedrag

Consequenties/interventies bij ongewenst gedrag

Ongewenst gedrag wordt op eenduidige wijze gecorrigeerd. De leerkracht zorgt ervoor dat hij/zij op de hoogte is van de feiten van een incident en checkt of de feiten kloppen. Schoolbreed hanteren wij de twee minutenregel en de reactieprocedure. Deze zijn hieronder nader uitgewerkt.

De twee minuten regel

De pleinwacht is nooit langer dan twee minuten bezig met een interventie. Duurt het langer dan twee minuten, wordt de eigen leerkracht van de leerling erbij gehaald om het probleem verder op te lossen.

PROBLEEM WORDT GESIGNALEERD	
De pleinwacht omschrijft het probleem en geeft de leerling een aanwijzing of correctie en benoemt het gevolg van het gedrag.	
LEERLING GEHOORZAAMT	LEERLING GEHOORZAAMT NIET
Pleinwacht erkent de medewerking van de leerling en bedankt, geeft compliment of beloont.	De pleinwacht geeft de keuze om alsnog te gehoorzamen (gedragsverwachting wordt herhaald) en als de leerling niet luistert, wordt de eigen leerkracht van de leerling erbij geroepen.

De reactieprocedure

Stap 1 : Vraag de leerling naar de gedragsverwachting

Stap 2 : Benoem de gedragsverwachting

Stap 3 : Loop weg en wacht 5 a 10 seconden

Stap 3a : Leerling gehoorzaamt → Complimenteer!

Stap 3b : Leerling gehoorzaamt niet → Geef een keuze:

1. Je houdt je aan de afspraak (benoem de gedragsverwachting)

2. Je houdt je niet aan de afspraak, dan(benoem de consequentie)

Stap 4 : Loop weg en wacht 5 a 10 seconden.

Stap 5a : Leerling gehoorzaamt → Complimenteer!

Stap 5b : Leerling gehoorzaamt niet → pas consequentie toe.

Routine- interventies bij pestgedrag

Voor elk teamlid gelden routine-interventies bij melding van pestgedrag. Zie bijlage 1.

Gesprek met pester

Belangrijk is een gesprek met de pester te voeren. In bijlage 2 is opgenomen hoe een gesprek met de pester gevoerd wordt. Zie bijlage 2

Gedragslessen

Wij hebben specifieke gedragslessen bij pestgedrag ontwikkeld. Deze gedragslessen zijn in de bijlage opgenomen.

- Gedragsles gepeste > bijlage 3
- Gedragsles pester > bijlage 4
- Gedragsles omstanders > bijlage 5
- Visuele ondersteuning gedragslessen > bijlage 6

Visualisatie gedragslessen:

STOP!

Ik zeg stop of vraag iemand te stoppen.
Ik geef het stopsignaal.

LOOP!

Ik loop weg uit de situatie als het vervelende gedrag niet stopt.

PRAAT!

Ik praat met een juf/meneer als het vervelende gedrag niet stopt.

Bijlage 1 Routine- interventies bij melding van pestgedrag

Routine voor teamlid bij melding door een leerling van ongewenst gedrag:

Welke vorm van ongewenst gedrag er ook gemeld wordt, reageer op de volgende specifieke wijze:

1. **Bekrachtig** de leerling voor het melden van het ongewenste gedrag (bijvoorbeeld met 'Ik ben blij dat je het mij verteld hebt.').
2. **Vraag:** Wie, waar en wanneer.
3. **Vraag:** 'Heb je het stopsignaal gebruikt?' Zo ja, complimenteer.
4. **Vraag:** 'Ben je weggelopen van het ongewenste gedrag?' Zo ja, complimenteer+.
5. **Zorg voor de veiligheid van de leerling.**
Gaat het ongewenste gedrag nog steeds door?
Loopt de leerling die dit meldt, een risico?
Bang voor wraak? Wat heeft de leerling nodig om zich veilig te voelen?
Hoe ernstig is de situatie?

Oefenen: Als de leerling het stopsignaal inadequaats of niet heeft gegeven, **oefen de stop, loop, praat routine** nogmaals met de leerling.
Hoe vaak dit geoefend moet worden, hangt af van de frequentie van de meldingen.

Bijlage 2 Gesprek met pester

Actie na melding van ongewenst gedrag: gesprek met *pester(s)*:

1. Bekrachtig eerst de leerling voor het maken van tijd om iets met je te bespreken
(bv. 'Fijn dat je even tijd voor me hebt.')

2. Vraag: 'Heb je gezien en gehoord datjou het stopsignaal gaf?'
Vraag door indien nodig (wat wel gezien?).'

Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?' Oefen indien niet gestopt is met het ongewenste gedrag de routine 'reageren op een stopsignaal'.

Zo nee: Oefen de routine 'stop, loop, praat met de melder'.

3. Vraag: 'Heb je gezien dat wegliep)?' *Vraag door indien nodig (wat wel gezien?)*

Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?' Oefen indien niet gestopt is met het ongewenste gedrag de routine 'reageren op een stopsignaal'.

Zo nee: Oefen de routine 'stop, loop, praat met de melder'.

Oefenen: Hoe vaak geoefend wordt, hangt af van de ernst en de frequentie van het ongewenste gedrag.

Bijlage 3: Gedragsles gepeste

1= Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	<p>We gaan een les doen over pesten en de invloed die het heeft op degene die gepest wordt. We gaan het hebben hoe je respectvol en duidelijk kunt aangeven dat de ander moet stoppen.</p> <p>Je leert het verschil tussen plagen en pesten.</p> <p>Je leert dat je kan negeren.</p> <p>Je leert dat je weg kan lopen uit de situatie.</p> <p>Je leert ook dat je hulp kan inschakelen van anderen. Je leert wanneer je de hulp van de juf of meneer nodig hebt.</p> <p>Doel: Aan het eind van de les kan je op een respectvolle en duidelijke manier aangeven dat de ander moet stoppen met gedrag waar je last van hebt.</p>
Bespreken: Wat is het verschil tussen pesten en plagen.	<p>Pesten: als je een ander "pijn" doet, en de ander kan er niet om lachen.</p> <p>Plagen: als je een ander niet pijn doet en je er samen om kan lachen.</p> <p>Pas op: Sommige kinderen lachen om mee te doen.</p>
Bespreken: Wat is het gevolg van pesten	
Stop bespreken	<p>Stappenplan:</p> <p>Wil je ophouden met (gedrag benoemen), want ik heb er last van?</p> <p>Ik wil dat je stopt met (gedrag benoemen)</p> <p>Keus uit: stop, stoppen nou, kappen, stop hou op, ik wil dit niet. Bespreek met de leerlingen op welke manier je respectvol en duidelijk aan kan geven dat je de <i>pester</i> wilt laten stoppen. Eventueel ondersteund met een stopteken.</p>
'Modelen'	<p><i>Een (van tevoren goed ingeseinde) leerling vertoont ongewenst gedrag, deze maakt bijvoorbeeld lelijke opmerkingen over de kleding van de andere leerlingen. De leerkracht laat in de rol van leerling de stappen duidelijk zien.</i></p>
Nabespreken	<p>'Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Heb ik een duidelijk stopteken gegeven? Was dat veilig? Wat was hier respectvol aan? Kan ik een ander zo vertrouwen?</p> <p><i>Bekrachtig goede antwoorden!</i></p>

2= Fout voorbeeld (doet de leerkracht altijd zelf!)

Groep voorbereiden	
Fout voordoen	
Nabespreken	

3=Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	
'Modellen'	
Nabespreken	

4=Leerlingen oefenen

Groep voorbereiden	
Leerling doet het op de juiste wijze voor	
Nabespreken	

Bijlage 4: Gedragsles voor ‘pester’: ‘Reageren op het stopteken of stop-verzoek’

Les 1 = Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	<p>‘We gaan oefenen met het reageren op het stopteken of stop-verzoek. Welke drie stappen zetten we ook alweer als iemand stop tegen ons zegt?</p> <p>Stop met wat je aan het doen bent.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toon respect of verbreek het contact met de ander. • Ga door met je taak/spel en of luister naar de instructie van de volwassene. <p>Wanneer reageren we ook alweer op het stopteken of stop-verzoek?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Precies, je reageert op het stopteken wanneer een andere leerling het stopteken aan je geeft. Dit betekent dat die andere leerling het niet prettig vindt wat je doet. <p>Hoe ziet een goede reactie op het stopteken of stop-verzoek er ook alweer uit?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja, inderdaad: stop met wat je aan het doen bent, toon respect of verbreek het contact met de ander en ga door met je taak/spel. <p>Waarom is het belangrijk dat we goed reageren op het stopteken of stop-verzoek?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit is belangrijk omdat we op die manier respectvol reageren en laten zien dat we te vertrouwen zijn. Zo zorgen we ervoor dat iedereen zich veilig voelt en hiermee kunnen we conflicten voorkomen. <p>Met reageren op het stopteken of stop-verzoek laten we op een respectvolle manier zien dat we elkaar kunnen vertrouwen en dat we het belangrijk vinden dat iedereen zich veilig voelt. Ik ga het nu een keer voordoen. Letten jullie op wat ik allemaal goed doe.’</p>
‘Modelen’	<p><i>Een (van tevoren goed ingeseinde) leerling geeft het stop-teken of geeft een stop-verzoek. De leerkracht laat in de rol van leerling duidelijk zien dat hij stopt met het ongewenste gedrag (bijvoorbeeld treiteren), toont respect of verbreekt het contact en gaat door met waar hij mee bezig was (bijvoorbeeld een boek lezen, buiten spelen, met iemand anders praten).</i></p>
Nabespreken	<p>‘Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Heb ik goed gereageerd op het stopteken of verzoek? Was dat respectvol, veilig en te vertrouwen gedrag?’</p> <p><i>Bekrachtig goede antwoorden 👍!</i></p>

Les 2 = Fout voorbeeld (doet de leerkracht zelf)

Groep voorbereiden	<p>‘Ik ga het nu nog een keer voordoen. Let nog een keer goed op wat ik allemaal doe.’</p>
Fout voordoen	<p><i>Een van tevoren ingeseinde leerling geeft het stopteken of heeft een stop-verzoek. De leerkracht reageert hier niet op maar blijft doorgaan met het ongewenste gedrag, blijft achter de leerling aanlopen die ‘loop’ toepast.</i></p>

Nabespreken	<p>'Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Wat vonden jullie van de manier waarop ik reageerde op het stopteken of stopverzoek? Wat had ik wel moeten doen? Heb ik alle drie de stappen gevolgd? Waarom is dat ook alweer belangrijk?' <i>Leg de koppeling met de waarden respect, veiligheid en vertrouwen.</i> <i>Bekrachtig goede antwoorden 👍!</i></p>
--------------------	--

Les 3 = Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	'Nu ga ik het voor de laatste keer voordoen. Let nu nog een keer op wat ik doe'.
'Modellen'	<i>Een leerling geeft weer het stopteken of verzoek. De leraar in de rol van leerling die ongewenst gedrag heeft laten zien, laat de drie stappen weer op een juiste manier zien.</i>
Nabespreken	<p>'Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Wat vonden jullie van de manier waarop ik reageerde op het stopteken? En heb ik het contact verbroken? Wat is hier veilig en respectvol aan, kan ik iemand vertrouwen? Waarom is het goed om door te gaan met je bezigheden?' <i>Bekrachtig goede antwoorden 👍!</i></p>

Les 4 = Leerlingen oefenen

Groep voorbereiden	<p>'Nu mag een van jullie laten zien hoe je op een respectvolle manier reageert op het stopteken of stop-verzoek, zodat iedereen zich veilig voelt en elkaar kan vertrouwen. Dus: Stop met wat je aan het doen was, toon respect of verbreek het contact en ga door met je gewone bezigheden. Wie van jullie wil het voordoen?' <i>Complimenteer de leerling die het voor wil doen!</i> <i>'Letten jullie goed op wat (naam leerling) allemaal goed doet.'</i></p>
Leerling doet het op de juiste wijze voor	<i>De leerling geeft het goede voorbeeld.</i>
Nabespreken	<p>'Wat zagen jullie (naam leerling) goed doen?' <i>Bekrachtig goede antwoorden 👍! Spreek je vertrouwen in de leerlingen uit en geef aan dat je extra gaat letten op leerlingen die goed reageren op het stopteken of verzoek.</i></p>

Bijlage 5 : Gedragsles respectprotocol : omstanders

Les 1 : Fout voorbeeld (doet de leerkracht altijd zelf!)

<p>Groep voorbereiden</p> <p>Belangrijk is het basisgevoel van veiligheid. Dit is een voorwaarde.</p>	<p>Doel van de les: Wat moet je doen als omstander?</p> <p>Filmpje kijken: https://www.youtube.com/watch?v=up-CmZjpUR0</p> <p>Introductie/kringgesprek: Wat zie je in het filmpje? Wat zijn de rollen: de gepeste, de pester, omstanders In kringgesprek met leerlingen bespreken/vastleggen wat je als omstander moet doen middels bijv. woordweb (leerlingen laten schrijven)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stop zeggen, met handgebaar. • Niet meegaan in het gedrag van de pesters/groep. • Zelf een standpunt innemen. • Uitleggen wat onze kernwaarden zijn. • Weglopen/hulp halen. Eventueel gepeste meenemen. • Praten.
<p>'Modelen'</p>	<p>Rollenspel zoals het moet. Leerlingen laten uitspelen .</p>
<p>Nabespreken</p>	<p>Wat ging goed. Wat kan beter/anders. Tips en tops.</p>

Les 2: Fout voorbeeld (doet de leerkracht altijd zelf!)

<p>Groep voorbereiden</p>	<p>Refereren aan het filmpje. Vragen die je stelt en waar leerlingen op moeten letten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe ziet de gepeste eruit. • Wat doen de omstanders fout (in groepje eromheen staan, aantikken, meelachen, vinger wijzen enz.).
<p>Fout voordoen</p>	<p>Stukjes uit het filmpje nogmaals laten zien.</p>
<p>Nabespreken</p>	<p>Wat heb je gezien. Concreet benoemen van fout gedrag. Hoe kan het anders?</p>

Les 3: Goed voorbeeld

<p>Groep voorbereiden</p>	<p>We gaan nu zelf een filmpje maken hoe het hoort.</p>
<p>'Modelen'</p>	<p>Filmpje maken.</p>
<p>Nabespreken</p>	<p>Filmpje terugkijken. Nogmaals laten benoemen wat de gedragsverwachtingen zijn voor de omstanders.</p>

Les 4: Leerlingen oefenen

Groep voorbereiden	Link leggen naar de dagelijkse praktijk.
Leerling doet het op de juiste wijze voor	Filmpje terugkijken wanneer dit aan de orde is.
Nabespreken	

Bijlage 6 : visuele ondersteuning gedragslessen

Visualisatie gedragslessen:

STOP!

Ik zeg stop of vraag iemand te stoppen.
Ik geef het stopsignaal.

LOOP!

Ik loop weg uit de situatie als het vervelende gedrag niet stopt.

PRAAT!

Ik praat met een juf/meneer als het vervelende gedrag niet stopt.